ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼԻՉ ԳՈՐԾԻՔ ՀԱՆՑԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

ՍԱՐԳՍՅԱՆ ՆԱՐԵԿ
ՀՀ ՆԳ նախարարի մամուլի քարտուղար,
ՆԳՆ հանրային հաղորդակցության և իրազեկման վարչության պետ

ՊՈՂՈՍՅԱՆ ԼԵՈՆԱՐԴ
ՀՀ ՆԳՆ կրթահամալիրի միջազգային համագործակցության
և հանրային կապերի բաժնի գլխավոր մասնագետ,
ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական
առարկաների ամբիոնի համատեղման կարգով դասախոս

DOI: 10.63925/18294847-2026.blj22-10

Ամփոփագիր: Սույն հոդվածը նվիրված է հանրային հաղորդակցության դերի և գործառույթների ուսումնասիրությանը՝ որպես հանցավորության կանխարգելման արդյունավետ գործիք ժամանակակից պետական կառավարման համակարգում: Աշխատությունում վերլուծվում է հանրային հաղորդակցության բովանդակային, ինստիտուցիոնալ և ռազմավարական ներուժը՝ ընդգծելով դրա ազդեցությունը հասարակական վարքագծի ձևավորման, իրավագիտակցության բարձրացման և սոցիալական նորմերի ամրապնդման գործընթացներում:

Հետազոտությունը հիմնված է այն գաղափարի վրա, որ հանցավորության կանխարգելումը չի կարող սահմանափակվել միայն պատժիչ կամ իրավապահ մեխանիզմներով, այլ պահանջում է կանխարգելիչ, կրթական և հաղորդակցական համալիր մոտեցում: Այս համատեքստում հանրային հաղորդակցությունը դիտարկվում է որպես պետության և հասարակության միջև փոխազդեցության առանցքային հարթակ, որի միջոցով հնարավոր է ոչ միայն փոխանցել տեղեկատվություն, այլև ձևավորել վստահություն, կանխատեսելիություն և իրավաչափ վարքագիծ:

Հոդվածում առանձնացվում են հանրային հաղորդակցության հիմնական գործիքները՝ իրազեկման արշավներ, մեդիա հաղորդակցություն, թվային հարթակներ և սոցիալական ցանցեր, ինչպես նաև դրանց կիրառման արդյունավետության պայմանները:

Վերլուծվում է նաև հաղորդակցության լեզվի, թիրախային լսարանի ճիշտ ընտրության և հաղորդագրությունների կառուցվածքի ազդեցությունը հանրային ընկալումների և վարքագծային փոփոխությունների վրա: Առանձնակի ուշադրություն է դարձվում կանխարգելիչ հաղորդակցության և ռիսկերի հաղորդակցության փոխկապակցվածությանը՝ որպես հանցավոր վարքագծի նվազեցման գործոն:

Աշխատությունում ներկայացվում են նաև միջազգային փորձի համեմատական դիտարկումներ, որոնք ցույց են տալիս, որ համակարգված և ռազմավարական հաղորդակցությունը կարող է էականորեն նվազեցնել հանցավորության մակարդակը՝ նպաստելով հանրային վստահության բարձրացմանն իրավապահ մարմինների նկատմամբ և խթանելով քաղաքացիների ակտիվ մասնակցությունն անվտանգ միջավայրի ձևավորմանը:

Եզրակացվում է, որ հանրային հաղորդակցությունը պետք է դիտարկվի ոչ թե որպես օժանդակ գործառույթ, այլ որպես հանցավորության կանխարգելման քաղաքականության ինքնուրույն և համակարգաստեղծ բաղադրիչ: Առաջարկվում է մշակել ինստիտուցիոնալ և մեթոդաբանական հստակ մեխանիզմներ, որոնք կապահովեն հաղորդակցական քաղաքականության ինտեգրումն ազգային անվտանգության և իրավակարգի պահպանման ռազմավարական շրջանակում:

Հիմնաբառեր: *Հանրային հաղորդակցություն, հանցավորության կանխարգելում, իրավագիտակցություն, վարքագծային ազդեցություն, հանրային վստահություն, պետություն–հասարակություն փոխգործակցություն:*

Ներածություն: Ժամանակակից հասարակություններում հանցավորության կանխարգելման խնդիրն աստիճանաբար դուրս է գալիս բացառապես իրավապահ և պատժիչ քաղաքականության շրջանակներից՝ վերածվելով բազմաշերտ, ինտեգրված և միջոլորտային կառավարման առաջնահերթության: Այս համատեքստում առավել ակնառու է դառնում հանրային հաղորդակցության դերի վերաիմաստավորումը՝ որպես ոչ միայն տեղեկատվության փոխանցման միջոց, այլև սոցիալական վարքագծի ձևավորման և հանրային գիտակցության վրա նպատակային ազդեցություն ունեցող գործիք:

Հանրային հաղորդակցությունն իր բնույթով պետության և հասարակության միջև փոխգործակցության առանցքային մեխանիզմ է, որի արդյունավետ իրականացումը հնարավորություն է տալիս բարձրացնել իրավագիտակցության մակարդակը, ձևավորել վստահություն պետական ինստիտուտների նկատմամբ և նպաստել օրինապահ վարքագծի ամրապնդմանը: Մասնավորապես, ժամանակակից հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ հաղորդակցական ռազմավարությունների նպատակային կիրառումը կարող է էական ազդեցություն ունենալ անհատական և խմբային վարքագծի վրա՝ նվազեցնելով հանցավոր դրսևորումների հավանականությունը:[1]

Միևնույն ժամանակ, հանրային հաղորդակցության դերը հատկապես կարևորվում է կանխարգելիչ քաղաքականության շրջանակում, որտեղ առաջնային է ոչ թե արդեն կատարված իրավախախտման արձագանքը, այլ դրա նախնական չեզոքացումը: Այս իմաստով հաղորդակցությունը հանդես է գալիս որպես «փափուկ ուժի» գործիք, որի միջոցով հնարավոր է ազդել սոցիալական նորմերի, արժեքային համակարգերի և ռիսկային վարքագծերի ընկալման վրա՝ առանց հարկադրանքի մեխանիզմների կիրառման:[2]

Թեմայի **արդիականությունը** պայմանավորված է նաև թվային միջավայրի և սոցիալական մեդիայի արագ զարգացմամբ, որի արդյունքում հանրային հաղորդակցության ազդեցության ծավալն ու արագությունը զգալիորեն աճել են: Այս հանգամանքը միաժամանակ ստեղծում է ինչպես նոր հնարավորություններ, այնպես էլ նոր մարտահրավերներ՝ կապված տեղեկատվության արժանահավատության, ընկալման և նպատակային կառավարման հետ:

Սույն հոդվածի **նպատակն** է ուսումնասիրել հանրային հաղորդակցության դերը որպես հանցավորության կանխարգելման գործիք՝ բացահայտելով դրա տեսական հիմքերը, գործնական կիրառման մեխանիզմները և արդյունավետության պայմանները:

Հետազոտության շրջանակում առաջադրվում են հետևյալ **խնդիրները՝**

---

[1] Տե՛ս Witte, K., Allen, M., A Meta-Analysis of Fear Appeals: Implications for Effective Public Health Campaigns, Health Education & Behavior, Vol. 27(5), 2000, էջ 591–615.

[2] Տե՛ս Welsh, B. C., Farrington, D. P., Science, Politics, and Crime Prevention: Toward a New Crime Policy, Journal of Criminal Justice, Vol. 40(2), 2012, էջ 128–133.

- վերլուծել հանրային հաղորդակցության հայեցակարգային հիմքերը,
- բացահայտել դրա ազդեցության մեխանիզմները սոցիալական վարքագծի վրա,
- ուսումնասիրել միջազգային փորձը,
- գնահատել կիրառելիությունը ՀՀ համատեքստում և առաջարկել գործնական լուծումներ:

Գիտական նորույթը նրանում է, որ հանրային հաղորդակցությունը դիտարկվում է ոչ թե որպես օժանդակ կամ երկրորդական գործառույթ, այլ որպես հանցավորության կանխարգելման քաղաքականության համակարգաստեղծ բաղադրիչ, որի նպատակային և ռազմավարական կիրառումը կարող է ապահովել կայուն և երկարաժամկետ արդյունքներ:

Հետազոտության ընթացքում կիրառվել են համադրական-վերլուծական, համակարգային և բովանդակային վերլուծության **մեթոդներ**: Ուսումնասիրվել են հանրային հաղորդակցության և հանցավորության կանխարգելման ոլորտներին առնչվող գիտական աղբյուրներ, միջազգային փորձը և կիրառվող քաղաքականությունները: Միաժամանակ իրականացվել է տեսական մոտեցումների համադրություն՝ հանրային հաղորդակցության ազդեցության մեխանիզմների բացահայտման և դրանց կիրառելիության գնահատման նպատակով:

Հանրային հաղորդակցության տեսական և հայեցակարգային հիմքերը: Հանրային հաղորդակցությունը ժամանակակից գիտական դիսկուրսում դիտարկվում է որպես բազմաշերտ և միջդիսցիպլինար երևույթ, որը միավորում է հաղորդակցության տեսության, սոցիոլոգիայի, քաղաքական գիտության և հոգեբանության հիմնական դրույթները: Այն չի սահմանափակվում տեղեկատվության փոխանցմամբ, այլ ենթադրում է նպատակային ազդեցություն հանրային ընկալումների, դիրքորոշումների և վարքագծի վրա՝ ձևավորելով սոցիալական իրականության ընկալման շրջանակները:

Գիտական գրականության մեջ հանրային հաղորդակցությունը հաճախ տարբերակվում է հանրային կապերից (PR) և քարոզչությունից՝ ընդգծելով դրա ինստիտուցիոնալ և երկկողմանի բնույթը: Եթե հանրային կապերը հիմնականում ուղղված են կազմակերպության իմիջի ձևավորմանը, իսկ քարոզչությունը՝ միակողմանի ազդեցությանը, ապա հանրային հաղորդակցությունը ենթադրում է փոխազդեցություն,

հետադարձ կապ և հանրային մասնակցության ապահովում։[3] Այս մոտեցման հիմքում ընկած է հանրային ոլորտի (public sphere) գաղափարը, որտեղ ձևավորվում են հանրային կարծիքներն ու սոցիալական նորմերը:

Հանրային հաղորդակցության արդյունավետությունը մեծապես պայմանավորված է դրա կարողությամբ՝ ազդելու վարքագծային մոդելների վրա: Ժամանակակից տեսությունները ցույց են տալիս, որ տեղեկատվությունն ինքնին բավարար չէ վարքագծային փոփոխության համար. անհրաժեշտ է հաղորդակցության այնպիսի կառուցում, որը հաշվի է առնում անհատի ընկալումները, վախերը, արժեքները և սոցիալական միջավայրը: Այս համատեքստում առանձնահատուկ նշանակություն ունեն վարքագծային հաղորդակցության մոդելները, որոնք ապացուցում են, որ ճիշտ ձևակերպված հաղորդագրությունները կարող են նպաստել օրինապահ վարքագծի ձևավորմանը և նվազեցնել ռիսկային գործողությունները։[4]

Միևնույն ժամանակ, հանրային հաղորդակցությունը գործում է նաև վստահության ձևավորման հարթությունում: Վստահությունը պետական ինստիտուտների նկատմամբ այն առանցքային գործոնն է, որը պայմանավորում է քաղաքացիների համագործակցությունն իրավապահ մարմինների հետ և օրենքին հետևելու նրանց պատրաստակամությունը: Հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ այն հասարակություններում, որտեղ հաղորդակցությունը թափանցիկ է, հետևողական և հասկանալի, հանցավորության մակարդակը համեմատաբար ցածր է՝ պայմանավորված սոցիալական վերահսկողության ոչ ֆորմալ մեխանիզմների ակտիվացմամբ։[5]

Հայկական գիտական միջավայրում ևս նկատվում է հանրային հաղորդակցության դերի աճող արժևորում՝ հատկապես պետական կառավարման և հանրային քաղաքականության համատեքստում: Տեղական հետազոտությունները շեշտում են, որ հաղորդակցության բացակայությունը կամ ոչ արդյունավետ կազմակերպումը հանգեցնում

[3] Տե՛ս Habermas, J., The Structural Transformation of the Public Sphere, Cambridge: Polity Press, 1989, էջ 1–30.
[4] Տե՛ս Witte, K., Allen, M., A Meta-Analysis of Fear Appeals: Implications for Effective Public Health Campaigns, Health Education & Behavior, Vol. 27(5), 2000, էջ 591–615.
[5] Տե՛ս Tyler, T. R., Why People Obey the Law, Princeton: Princeton University Press, 2006, էջ 3–25.

է տեղեկատվական վակուումի, որը կարող է լրացվել ոչ պաշտոնական, հաճախ՝ ապակողմնորոշիչ աղբյուրներով՝ ռիսկեր ստեղծելով հանրային անվտանգության համար:[6]

Այսպիսով՝ հանրային հաղորդակցությունը պետք է դիտարկել ոչ միայն որպես տեղեկատվական գործընթաց, այլ որպես սոցիալական կարգավորման և վարքագծային կառավարման գործիք, որը ճիշտ կիրառման դեպքում կարող է դառնալ հանցավորության կանխարգելման կարևոր բաղադրիչ:

Հանրային հաղորդակցության ազդեցության մեխանիզմները հանցավորության կանխարգելման գործընթացում: Հանրային հաղորդակցության ազդեցությունը հանցավորության կանխարգելման վրա պայմանավորված է մի շարք փոխկապակցված մեխանիզմներով, որոնք գործում են ինչպես անհատական, այնպես էլ հասարակական մակարդակներում: Այս մեխանիզմները չեն սահմանափակվում տեղեկատվության փոխանցմամբ, այլ ընդգրկում են վարքագծային փոփոխությունների խթանում, սոցիալական նորմերի ձևավորում և հանրային վերահսկողության ուժեղացում:

Առաջին կարևոր մեխանիզմը վերաբերում է իրավագիտակցության բարձրացմանը: Հանրային հաղորդակցության միջոցով քաղաքացիներին տրամադրվում է ոչ միայն տեղեկատվություն օրենքների և իրավական կարգավորումների մասին, այլև ձևավորվում է դրանց նկատմամբ վերաբերմունք: Երբ հաղորդակցությունը կառուցվում է հասկանալի, մատչելի և նպատակային ձևով, այն նպաստում է օրենքի ընկալմանը ոչ թե որպես պարտադրանքի միջոց, այլ որպես հասարակական համակեցության կանոնների ամբողջություն: Այս գործընթացն իր հերթին նվազեցնում է իրավախախտումների հավանականությունը՝ պայմանավորված գիտակցված վարքագծի աճով:

Երկրորդ մեխանիզմը կապված է վարքագծային մոդելների վրա ազդեցության հետ: Ժամանակակից հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ մարդկանց վարքագիծը հաճախ պայմանավորված է ոչ միայն ռացիոնալ հաշվարկով, այլև սոցիալական ազդակներով, ընկալումներով և միջավայրային գործոններով: Հանրային հաղորդակցությունը, կիրառելով նպատակային հաղորդագրություններ, կարող է ձևավորել ցանկալի վարքագծային նորմեր՝

[6] Տե՛ս Մելքոնյան, Ա., Հանրային հաղորդակցության հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, «Բանբեր Երևանի համալսարանի», №2, 2020, էջ 45–52:

հատկապես այն դեպքերում, երբ շեշտադրվում են սոցիալական ընդունելիության և մերժելիության սահմանները:[7]

Երրորդ մեխանիզմը վերաբերում է պետական ինստիտուտների նկատմամբ վստահության ձևավորմանը: Վստահությունն այն առանցքային գործոնն է, որը պայմանավորում է քաղաքացիների համագործակցությունն իրավապահ մարմինների հետ: Եթե հաղորդակցությունը թափանցիկ է, հետևողական և երկկողմանի, այն նպաստում է հանրային վստահության աճին, ինչն իր հերթին ուժեղացնում է սոցիալական վերահսկողության ոչ ֆորմալ մեխանիզմները: Այս պայմաններում քաղաքացիներն ավելի հակված են հաղորդել իրավախախտումների մասին և աջակցել դրանց կանխարգելմանը:[8]

Չորրորդ կարևոր բաղադրիչը ռիսկերի հաղորդակցությունն է: Հանցավորության կանխարգելման համատեքստում կարևոր է ոչ միայն փաստերի ներկայացումը, այլ նաև հնարավոր վտանգների ճիշտ ընկալման ձևավորումը: Արդյունավետ հաղորդակցությունը կարող է բարձրացնել ռիսկերի գիտակցումը՝ առանց անհիմն վախի տարածման, ինչը կարևոր է հասարակության կայունության պահպանման համար:

Վերջապես, հանրային հաղորդակցությունը նպաստում է սոցիալական նորմերի ամրապնդմանը: Երբ հասարակության մեջ ձևավորվում է հստակ ընկալում, թե որ վարքագիծն է ընդունելի և որը՝ ոչ, առաջանում է ինքնակարգավորման մեխանիզմ, որը հաճախ ավելի արդյունավետ է, քան արտաքին վերահսկողությունը: Այս համատեքստում հաղորդակցությունը դառնում է ոչ թե օժանդակ, այլ կառուցակարգային գործիք՝ ուղղված սոցիալական կարգի պահպանմանը:

Այսպիսով՝ հանրային հաղորդակցության ազդեցության մեխանիզմները բազմաշերտ են և փոխկապակցված: Դրանց արդյունավետ կիրառումը հնարավորություն է տալիս ոչ միայն արձագանքել հանցավորությանը, այլև կանխել դրա առաջացումը՝ ձևավորելով իրավաչափ վարքագծի կայուն հիմքեր:

---

[7] Տե՛ս Cialdini, R. B., Crafting Normative Messages to Protect the Environment, Current Directions in Psychological Science, Vol. 12(4), 2003, էջ 105–109.
[8] Տե՛ս Tyler, T. R., Why People Obey the Law, Princeton: Princeton University Press, 2006, էջ 3–25.

Հանրային հաղորդակցության գործիքներն ու կիրառման ձևերը: Հանրային հաղորդակցության արդյունավետությունը մեծապես պայմանավորված է ոչ միայն դրա բովանդակությամբ, այլև կիրառվող գործիքների և հաղորդակցման ձևերի ճիշտ ընտրությամբ: Ժամանակակից տեղեկատվական միջավայրում հաղորդակցությունը ձեռք է բերել բազմաալիքային բնույթ, ինչը հնարավորություն է տալիս պետությանը նպատակային և հասցեական կերպով ազդել տարբեր սոցիալական խմբերի վրա՝ նպաստելով հանցավորության կանխարգելմանը:

Հանրային հաղորդակցության հիմնական գործիքներից են իրազեկման արշավները, որոնք ուղղված են հասարակության լայն շերտերին: Դրանք կարող են ներառել սոցիալական գովազդ, հանրային հայտարարություններ, կրթական ծրագրեր և այլ միջոցներ: Իրազեկման արշավների արդյունավետությունը կախված է դրանց հաղորդագրությունների հստակությունից, կրկնելիությունից և թիրախային լսարանի առանձնահատկությունների հաշվառումից: Ճիշտ մշակված արշավները կարող են ոչ միայն տեղեկացնել, այլև ձևավորել վարքագծային փոփոխություններ՝ հատկապես երիտասարդության և խոցելի խմբերի շրջանում:

Մյուս կարևոր ուղղությունը մեդիա հաղորդակցությունն է, որը ներառում է զանգվածային լրատվության միջոցների հետ համագործակցությունը: Լրատվամիջոցները հանդես են գալիս որպես հանրային օրակարգ ձևավորող հիմնական հարթակներ, և դրանց միջոցով փոխանցվող տեղեկատվությունը կարող է էականորեն ազդել հասարակական ընկալումների վրա:[9] Այս համատեքստում կարևոր է ապահովել հավասարակշռված, ճշգրիտ և պատասխանատու հաղորդակցություն՝ խուսափելով թե՛ չափազանցված սենսացիոնիզմից, թե՛ տեղեկատվության թերությունից:

Ժամանակակից պայմաններում առանձնահատուկ դեր ունեն թվային հաղորդակցման հարթակները և սոցիալական մեդիան:[10] Դրանք ապահովում են արագ, լայնածավալ և ինտերակտիվ հաղորդակցություն, ինչը հնարավորություն է տալիս ոչ միայն

[9] Տե՛ս McQuail, D., McQuail's Mass Communication Theory, London: Sage Publications, 2010, էջ 70–95.
[10] Տե՛ս Livingstone, S., Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies, The Communication Review, Vol. 7(1), 2004, pp. 3–14.

փոխանցել տեղեկատվություն, այլև անմիջականորեն արձագանքել հանրային արձագանքներին: Սակայն թվային միջավայրը նաև պարունակում է ռիսկեր՝ կապված ապատեղեկատվության տարածման և հաղորդագրությունների խեղաթյուրման հետ, ինչը պահանջում է ավելի ճշգրիտ և ռազմավարական մոտեցում:

Հանրային հաղորդակցության արդյունավետ կիրառման համար կարևոր է նաև թիրախային լսարանի հստակ սահմանումը: Տարբեր սոցիալական խմբեր ունեն տարբեր տեղեկատվական կարիքներ, ընկալման ձևեր և վարքագծային առանձնահատկություններ: Հետևաբար, հաղորդակցության միասնական մոտեցումը հաճախ չի ապահովում ցանկալի արդյունք: Անհրաժեշտ է մշակել տարբերակված հաղորդագրություններ՝ հաշվի առնելով տարիքային, սոցիալական և մշակութային գործոնները:

Միաժամանակ, հաղորդակցության ազդեցությունը մեծապես կախված է հաղորդագրության կառուցվածքից և լեզվից: Պարզ, հասկանալի և վստահություն ներշնչող հաղորդագրություններն ավելի արդյունավետ են, քան բարդ և վերացական ձևակերպումները: Կարևոր է նաև հաղորդակցության հետևողականությունը, քանի որ անկանոն և հակասական հաղորդագրությունները կարող են նվազեցնել վստահությունը և խաթարել կանխարգելիչ ազդեցությունը:

Այսպիսով՝ հանրային հաղորդակցության գործիքները բազմազան են և պահանջում են համակարգված ու ռազմավարական կիրառություն: Դրանց արդյունավետ համադրումը հնարավորություն է տալիս ձևավորել այնպիսի հաղորդակցական միջավայր, որը նպաստում է իրավաչափ վարքագծի ամրապնդմանը և հանցավորության կանխարգելմանը:

Հանրային հաղորդակցության կազմակերպման և կառավարման առանձնահատկությունները ՀՀ ՆԳՆ համակարգում՝ որպես հանցավորության կանխարգելման գործոն:

Ժամանակակից հանրային կառավարման համակարգում հանրային հաղորդակցությունը դիտարկվում է որպես պետական կառույցների արդյունավետ

գործունեության, հասարակական վստահության ամրապնդման և հանրային անվտանգության ապահովման կարևորագույն գործիքներից մեկը:[11]

Հատկապես իրավապահ համակարգի գործունեության համատեքստում հաղորդակցությունը ձեռք է բերում ռազմավարական նշանակություն, քանի որ այն ոչ միայն տեղեկատվության փոխանցման միջոց է, այլև հասարակության վարքագծի վրա ազդեցություն գործադրող, իրավագիտակցության բարձրացման և հանցավորության կանխարգելմանն ուղղված կարևոր գործոն:

Հայաստանի Հանրապետության ներքին գործերի նախարարության համակարգում հանրային հաղորդակցության կազմակերպումը հիմնված է թափանցիկության, հաշվետվողականության և հանրության հետ երկկողմանի համագործակցության սկզբունքների վրա: Այս համատեքստում ՆԳՆ-ն իրականացնում է տեղեկատվական քաղաքականություն, որի նպատակն է քաղաքացիներին ժամանակին և հավաստի տեղեկությունների տրամադրումը, իրավական իրազեկվածության բարձրացումը, ինչպես նաև հանցավորության կանխարգելմանն ուղղված վարքագծային մոդելների ձևավորումը:

Հատկանշական է, որ հանրային հաղորդակցության արդյունավետ կառավարումը հնարավորություն է տալիս ոչ միայն տեղեկացնել հասարակությանը հանցավորության ռիսկերի մասին, այլև խթանել քաղաքացիների մասնակցությունը հանրային անվտանգության ապահովման գործընթացներին:

Հանրային հաղորդակցության կառավարման առանձնահատկություններից է բազմաալիք հաղորդակցական միջավայրի օգտագործումը: ՀՀ ՆԳՆ համակարգը տեղեկատվության տարածման նպատակով կիրառում է պաշտոնական կայքերը, սոցիալական ցանցերը, զանգվածային լրատվության միջոցները, հանրային իրազեկման արշավները և ուղղակի հաղորդակցության տարբեր ձևաչափեր: Նման բազմաշերտ մոտեցումը հնարավորություն է տալիս հասնել հասարակության տարբեր խմբերի և ապահովել կանխարգելիչ հաղորդագրությունների լայն տարածում: Մասնավորապես, ճանապարհային անվտանգության, թմրամիջոցների ապօրինի շրջանառության,

[11] Տե՛ս Հարությունյան Ա., «Հանրային կապերը պետական կառավարման համակարգում», Երևան, «Պետություն և իրավունք» գիտական հանդես, №2, 2021, էջ 45–56:

կիբերհանցավորության և ընտանեկան բռնության կանխարգելման վերաբերյալ իրականացվող տեղեկատվական արշավները նպաստում են հանրության իրազեկվածության բարձրացմանը և իրավախախտումների ռիսկերի նվազեցմանը:

Միաժամանակ, հանրային հաղորդակցության արդյունավետությունը մեծապես պայմանավորված է հասարակության կողմից պետական կառույցների նկատմամբ վստահության մակարդակով: Հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ քաղաքացիներն առավել հակված են համագործակցել իրավապահ մարմինների հետ այն դեպքերում, երբ վերջիններիս գործունեությունը բնութագրվում է բացությամբ, օբյեկտիվությամբ և հաղորդակցական հետևողականությամբ:[12] Այս առումով ՆԳՆ համակարգում հանրային հաղորդակցության կառավարման կարևոր խնդիրներից է հասարակության հետ մշտական երկխոսության ապահովումը, հետադարձ կապի մեխանիզմների զարգացումը և հանրային կարծիքի ուսումնասիրությունը:

Այսպիսով՝ հանրային հաղորդակցության կազմակերպումն ու կառավարումը ՀՀ ՆԳՆ համակարգում հանդես են գալիս որպես հանցավորության կանխարգելման կարևոր գործոն: Արդյունավետ հաղորդակցական քաղաքականությունը նպաստում է իրավագիտակցության բարձրացմանը, հասարակության և իրավապահ մարմինների միջև համագործակցության ամրապնդմանը, ինչպես նաև հանրային անվտանգության մակարդակի բարձրացմանը: Հետևաբար, հանրային հաղորդակցության շարունակական զարգացումն ու արդիականացումը պետք է դիտարկել որպես հանցավորության կանխարգելման պետական քաղաքականության առաջնահերթ ուղղություններից մեկը:

Միջազգային փորձ: Հանրային հաղորդակցության արդյունավետ կիրառումը հանցավորության կանխարգելման ոլորտում լայնորեն ուսումնասիրվել և կիրառվել է մի շարք զարգացած երկրներում: Միջազգային փորձը ցույց է տալիս, որ համակարգված և ռազմավարական հաղորդակցությունը կարող է էականորեն նպաստել ինչպես

[12] Տե՛ս Մանասյան Գ., «Հանրային հաղորդակցության դերը հանրային կառավարման արդյունավետության բարձրացման գործում», Երևան, «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Միջազգային հարաբերություններ, քաղաքականագիտություն» հանդես, №3 (36), 2022, էջ 78–89:

հանցավորության մակարդակի նվազեցմանը, այնպես էլ հասարակության և իրավապահ մարմինների միջև վստահության ամրապնդմանը:

Մեծ Բրիտանիայում հանրային հաղորդակցությունը համայնքային ոստիկանության (community policing) կարևոր բաղադրիչ է: Այստեղ կիրառվում են բազմաալիքային հաղորդակցման մեխանիզմներ՝ ներառյալ սոցիալական մեդիան, տեղական հանդիպումները և հանրային իրազեկման ծրագրերը: Հատկապես կարևորվում է ոստիկանության և համայնքի միջև մշտական երկխոսությունը, որի արդյունքում քաղաքացիները ոչ միայն ստանում են տեղեկատվություն, այլև ներգրավվում են անվտանգության ապահովման գործընթացում: Այս մոտեցումը նպաստում է վստահության բարձրացմանը և հանցագործությունների կանխարգելմանը՝ հատկապես տեղական մակարդակում:[13]

Նիդեռլանդներում լայն տարածում ունի կանխարգելիչ հաղորդակցության մոդելը, որը հիմնված է վարքագծային գիտության վրա: Պետական մարմիններն ակտիվորեն օգտագործում են նպատակային հաղորդագրություններ՝ ուղղված սոցիալական նորմերի ձևավորմանը: Օրինակ՝ կիրառվում են հաղորդակցական ռազմավարություններ, որոնք շեշտադրում են օրինապահ վարքագծի սոցիալական ընդունելիությունը՝ նվազեցնելով հակասոցիալական գործողությունների տարածվածությունը: Այս մոտեցումը ցույց է տվել, որ ճիշտ ձևակերպված հաղորդակցությունը կարող է ազդեցություն ունենալ նույնիսկ առանց խիստ վերահսկողական միջոցների կիրառման:[14]

Սինգապուրը ներկայացնում է առավել կենտրոնացված և համակարգված հաղորդակցական մոդել, որտեղ պետությունն ակտիվորեն օգտագործում է հանրային հաղորդակցությունը որպես սոցիալական կարգավորման գործիք: Այստեղ իրականացվում են լայնածավալ իրազեկման արշավներ՝ ուղղված իրավական նորմերի պահպանմանը, հանրային կարգապահության ձևավորմանը և ռիսկային վարքագծերի կանխմանը: Սինգապուրի փորձը ցույց է տալիս, որ հաղորդակցության և իրավական

[13] Տե՛ս Bullock, K., Citizen, Community and Crime Control, Cullompton: Willan Publishing, 2010, էջ 85–110.
[14] Տե՛ս Van der Laan, P. H., Crime Prevention in the Netherlands: Policy and Practice, European Journal on Criminal Policy and Research, Vol. 19(2), 2013, էջ 121–138.

քաղաքականության համադրումը կարող է ապահովել բարձր կարգապահություն և ցածր հանցավորության մակարդակ:[15]

Միջազգային փորձի համադրական վերլուծությունը թույլ է տալիս առանձնացնել մի շարք ընդհանուր օրինաչափություններ: Նախ՝ արդյունավետ հանրային հաղորդակցությունը միշտ կրում է համակարգված և շարունակական բնույթ: Երկրորդ՝ այն հիմնվում է վստահության և համագործակցության վրա, այլ ոչ թե միայն վերահսկողության: Եվ վերջապես՝ հաղորդակցությունն առավել արդյունավետ է այն դեպքում, երբ այն ինտեգրված է պետական քաղաքականության այլ բաղադրիչներին՝ կրթական, սոցիալական և իրավական ոլորտներում:

Այսպիսով՝ տարբեր երկրների փորձը հաստատում է, որ հանրային հաղորդակցությունը կարող է հանդես գալ որպես հանցավորության կանխարգելման արդյունավետ և ինքնուրույն գործիք՝ պայմանով, որ այն կիրառվում է ռազմավարական և գիտականորեն հիմնավորված ձևով:

Հանրային հաղորդակցության ինստիտուցիոնալացումը որպես հանցավորության կանխարգելման գործիք Հայաստանի Հանրապետությունում:

Հայաստանի Հանրապետությունում հանրային հաղորդակցության դերը պետական կառավարման համակարգում վերջին տարիներին աստիճանաբար արժևորվում է, սակայն այն դեռևս ամբողջությամբ չի ձևավորվել որպես հանցավորության կանխարգելման համակարգված և ռազմավարական գործիք: Չնայած առկա են որոշ նախաձեռնություններ՝ ուղղված հանրային իրազեկմանը և տեղեկատվության տարածմանը, դրանց մեծ մասը կրում է հատվածական և իրավիճակային բնույթ՝ զուրկ լինելով միասնական մոտեցումից:

Առաջին խնդիրներից մեկը վերաբերում է հաղորդակցության ռազմավարական պլանավորման բացակայությանը: Շատ դեպքերում հաղորդակցությունը սահմանափակվում է տեղեկատվության փոխանցմամբ՝ արձագանքելով արդեն տեղի ունեցած իրադարձություններին, այլ ոչ թե ուղղված լինելով դրանց կանխարգելմանը:

[15] Տե՛ս Quah, J. S. T., Curbing Corruption in Singapore: The Importance of Political Will, Expert Systems and Mass Media, Asian Education and Development Studies, Vol. 4(2), 2015, pp. 188–203.

Արդյունքում՝ հանրային հաղորդակցությունը չի կատարում իր կանխարգելիչ գործառույթը, այլ մնում է հիմնականում ռեակտիվ գործիք:

Երկրորդ կարևոր խնդիրը պետական ինստիտուտների նկատմամբ վստահության մակարդակին է վերաբերում: Թեև վերջին տարիներին իրականացվում են թափանցիկության բարձրացմանն ուղղված քայլեր, այնուամենայնիվ, հանրային վստահությունը դեռևս լիարժեք չի ապահովում քաղաքացիների ակտիվ ներգրավվածությունն իրավախախտումների կանխարգելման գործընթացում: Այս պայմաններում հաղորդակցությունը հաճախ չի հասնում իր նպատակին՝ չկարողանալով ձևավորել համագործակցային միջավայր:

Երրորդ հիմնախնդիրը վերաբերում է թվային միջավայրում հաղորդակցության կառավարմանը: Սոցիալական մեդիայի ակտիվ զարգացումն ստեղծել է նոր հնարավորություններ, սակայն միաժամանակ առաջացրել է ապատեղեկատվության տարածման ռիսկեր: Շատ դեպքերում պետական հաղորդագրությունները չեն մրցակցում ոչ պաշտոնական աղբյուրների հետ՝ թե՛ արագության, թե՛ ազդեցության տեսանկյունից, ինչը կարող է հանգեցնել հանրային ընկալումների խեղաթյուրման:

Միաժամանակ, առկա է նաև թիրախային հաղորդակցության պակաս: Հաղորդագրությունները հաճախ ուղղված են ընդհանուր լսարանին՝ առանց հաշվի առնելու տարբեր սոցիալական խմբերի առանձնահատկությունները: Սա նվազեցնում է հաղորդակցության արդյունավետությունը, քանի որ տարբեր խմբեր պահանջում են տարբեր մոտեցումներ և լեզու:

Այնուամենայնիվ, պետք է ընդգծել, որ ՀՀ-ում առկա են նաև դրական միտումներ: Վերջին տարիներին նկատվում է պետական մարմինների կողմից հաղորդակցության գործիքների ակտիվ կիրառություն, հատկապես՝ սոցիալական մեդիայի հարթակներում: Սա ավելի ինտերակտիվ և հասցեական հաղորդակցություն զարգացնելու հնարավորություն է ստեղծում, որը կարող է դառնալ կանխարգելիչ քաղաքականության կարևոր բաղադրիչ:

Այսպիսով՝ ՀՀ-ում հանրային հաղորդակցությունը դեռևս ձևավորման փուլում է՝ ունենալով ինչպես զարգացման ներուժ, այնպես էլ համակարգային խնդիրներ: Դրա

արդյունավետ կիրառումը պահանջում է ռազմավարական մոտեցում, ինստիտուցիոնալ ամրապնդում և գիտականորեն հիմնավորված մեթոդների կիրառում:

Առաջարկություններ

Հայաստանի Հանրապետությունում հանրային հաղորդակցության արդյունավետության բարձրացման և այն որպես հանցավորության կանխարգելման գործիք լիարժեք կիրառելու համար անհրաժեշտ է իրականացնել համակարգային և բազմաշերտ բարեփոխումներ՝ ընդգրկելով ինստիտուցիոնալ, մեթոդաբանական և գործնական մակարդակները:

- **Առաջին** հերթին անհրաժեշտ է մշակել և ներդնել հանրային հաղորդակցության միասնական ռազմավարություն, որը կդիտարկի հաղորդակցությունը ոչ թե որպես օժանդակ գործառույթ, այլ որպես պետական քաղաքականության բաղկացուցիչ մաս: Այս ռազմավարությունը պետք է ներառի հստակ նպատակներ, թիրախային խմբեր, հաղորդակցման գործիքներ և արդյունավետության գնահատման չափորոշիչներ: Առանց նման համակարգված մոտեցման՝ հաղորդակցությունը կմնա հատվածական և իրավիճակային:
- **Երկրորդ** կարևոր ուղղությունն ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացումն է: Պետական մարմիններում անհրաժեշտ է ձևավորել մասնագիտացված ստորաբաժանումներ կամ ուժեղացնել արդեն առկա կառույցները՝ ապահովելով համապատասխան մասնագիտական կարողություններ: Հանրային հաղորդակցությունը պահանջում է ոչ միայն տեղեկատվության տարածում, այլև ռազմավարական մտածողություն, վարքագծային գիտության իմացություն և ճգնաժամային հաղորդակցության հմտություններ:
- **Երրորդ՝** պետք է ապահովել թիրախային և տարբերակված հաղորդակցություն: Տարբեր սոցիալական խմբերի համար անհրաժեշտ է մշակել տարբեր հաղորդագրություններ՝ հաշվի առնելով նրանց սոցիալական, մշակութային և հոգեբանական առանձնահատկությունները: Հատկապես կարևոր է երիտասարդության հետ աշխատանքը, քանի որ հենց այս խմբում են ձևավորվում վարքագծային հիմքերը:

- **Չորրորդ՝** անհրաժեշտ է զարգացնել թվային հաղորդակցության կառավարման մեխանիզմները: Պետական մարմինները պետք է կարողանան ոչ միայն արձագանքել տեղեկատվական հոսքերին, այլև կանխել ապատեղեկատվության տարածումը՝ ապահովելով արագ, ճշգրիտ և վստահելի հաղորդակցություն: Սա պահանջում է ինչպես տեխնոլոգիական լուծումներ, այնպես էլ մասնագիտական կարողությունների զարգացում:
- **Հինգերորդ՝** կարևոր է ապահովել հանրության ակտիվ ներգրավվածությունը հաղորդակցական գործընթացներում: Հանրային հաղորդակցությունը պետք է լինի երկկողմանի, որտեղ քաղաքացիները ոչ միայն տեղեկատվություն ստացող են, այլև ակտիվ մասնակից: Սա կարող է իրականացվել հանրային քննարկումների, հարցումների և հետադարձ կապի մեխանիզմների միջոցով:

Վերջապես, անհրաժեշտ է ներդնել արդյունավետության գնահատման համակարգեր, որոնք թույլ կտան չափել հաղորդակցության ազդեցությունը վարքագծի և հանցավորության մակարդակի վրա: Առանց չափելի արդյունքների անհնար է գնահատել իրականացվող քաղաքականության արդյունավետությունը և կատարել անհրաժեշտ ճշգրտումներ:

Այսպիսով՝ առաջարկվող միջոցառումները միտված են հանրային հաղորդակցության համակարգային վերաիմաստավորմանը՝ այն դարձնելով հանցավորության կանխարգելման քաղաքականության առանցքային գործիք:

Եզրակացություն

Հանրային հաղորդակցությունը ժամանակակից պետական կառավարման համակարգում ձեռք է բերում նոր որակ՝ վերածվելով ոչ միայն տեղեկատվական, այլև կանխարգելիչ և կարգավորիչ գործիքի: Սույն հետազոտությունը ցույց է տալիս, որ հաղորդակցությունը ճիշտ և ռազմավարական կիրառման դեպքում կարող է էական ազդեցություն ունենալ հասարակական վարքագծի ձևավորման, իրավագիտակցության բարձրացման և սոցիալական նորմերի ամրապնդման վրա:

Վերլուծությունը ցույց տվեց, որ հանցավորության կանխարգելումը չի կարող հիմնվել բացառապես իրավապահ մեխանիզմների վրա: Այն պահանջում է համալիր մոտեցում,

որտեղ հանրային հաղորդակցությունը հանդես է գալիս որպես առանցքային բաղադրիչ: Միջազգային փորձը հաստատում է, որ համակարգված և նպատակային հաղորդակցությունը կարող է նվազեցնել հանցավորության մակարդակը՝ միաժամանակ բարձրացնելով հանրային վստահությունը պետական ինստիտուտների նկատմամբ:

Միևնույն ժամանակ, ՀՀ-ում հանրային հաղորդակցությունը դեռևս չի իրացվում իր ամբողջ ներուժով: Առկա են ինչպես ինստիտուցիոնալ, այնպես էլ մեթոդաբանական խնդիրներ, որոնք սահմանափակում են դրա արդյունավետ կիրառումը: Սակայն առկա են նաև զարգացման լուրջ հնարավորություններ, որոնք ճիշտ քաղաքականության դեպքում կարող են բերել էական արդյունքների:

Եզրափակելով՝ կարելի է արձանագրել, որ հանրային հաղորդակցությունը պետք է դիտարկվի որպես հանցավորության կանխարգելման քաղաքականության համակարգաստեղծ տարր: Դրա արդյունավետ կիրառումը կարող է ապահովել ոչ միայն իրավախախտումների նվազեցում, այլև ավելի կայուն, անվտանգ և վստահելի հասարակական միջավայրի ձևավորում:

PUBLIC COMMUNICATION AS A PREVENTIVE TOOL FOR REDUCING CRIME

SARGSYAN NAREK

Press Secretary to the Minister of Internal Affairs of the Republic of Armenia,
Head of the Public Communication and Information Department of the Ministry of Internal Affairs

POGHOSYAN LEONARD
Chief Specialist at the Division of International Cooperation and Public Relations,
Lecturer on a Concurrent Basis at the Chair of General Humanities and Socio-Economic Disciplines,
Rescue Service and Crisis Management Training Unit,
Educational Complex of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Armenia

Abstract. This article examines public communication as a preventive instrument in reducing crime within the framework of modern public governance. Moving beyond the traditional understanding of communication as a tool for information dissemination, the study conceptualizes public communication as a strategic mechanism capable of influencing social behavior, shaping public perceptions, and strengthening normative frameworks that support law-abiding conduct.

The research is grounded in an interdisciplinary approach, integrating insights from communication theory, behavioral science, and criminology. It analyzes the key mechanisms through which public communication contributes to crime prevention, including the enhancement of legal awareness, the formation of behavioral norms, the development of public trust in state institutions, and the effective communication of risks. Particular attention is paid to the role of targeted messaging, media engagement, and digital communication platforms in shaping individual and collective behavior.

The article also explores international practices, highlighting how strategic communication has been successfully employed in various countries as part of broader crime prevention policies. These cases demonstrate that systematic, transparent, and audience-oriented communication can significantly contribute to reducing crime rates and fostering cooperative relationships between citizens and law enforcement bodies.

In the context of the Republic of Armenia, the study identifies key challenges, including the lack of a unified communication strategy, insufficient institutionalization of communication practices, and limited use of behavior-oriented approaches. At the same time, it emphasizes existing opportunities for developing a more integrated and preventive communication model.

The article concludes that public communication should be recognized as an independent and system-forming component of crime prevention policy. It argues for the development of institutional, methodological, and strategic frameworks that would enable the effective integration of communication into national security and public safety policies.

Key words: public communication, crime prevention, legal awareness, behavioral influence, public trust, state–society interaction.

ПУБЛИЧНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ПРЕСТУПНОСТИ

САРГСЯН НАРЕК

Пресс-секретарь Министра внутренних дел Республики Армения,
Начальник управления общественных коммуникаций и информирования
Министерства внутренних дел

ПОГОСЯН ЛЕОНАРД

Главный специалист отдела международного сотрудничества и
связям с общественностью Образовательного комплекса МВД РА,
по совместительству преподаватель английского языка кафедры общих гуманитарных
и социально-экономических дисциплин Образовательного комплекса МВД РА

Аннотация. Настоящая статья посвящена изучению роли и функций публичной коммуникации как эффективного инструмента предупреждения преступности в современной системе государственного управления. В работе анализируется содержательный, институциональный и стратегический потенциал публичной коммуникации, подчёркивается её влияние на формирование общественного поведения, повышение уровня правосознания и укрепление социальных норм.

Исследование основано на идее о том, что предупреждение преступности не может ограничиваться исключительно карательными мерами и правоохранительными механизмами, а требует комплексного подхода, включающего профилактические, образовательные и коммуникационные инструменты. В этом контексте публичная коммуникация рассматривается как ключевая площадка взаимодействия государства и общества, позволяющая не только распространять информацию, но и формировать доверие, предсказуемость и правомерное поведение.

В статье выделяются основные инструменты публичной коммуникации: информационно-просветительские кампании, взаимодействие со средствами массовой информации, цифровые платформы и социальные сети, а также анализируются условия их эффективного применения. Рассматривается влияние языка коммуникации, правильного

выбора целевой аудитории и структуры сообщений на общественное восприятие и изменение поведенческих моделей. Особое внимание уделяется взаимосвязи профилактической коммуникации и коммуникации рисков как факторов снижения уровня преступного поведения.

В работе также представлены сравнительные наблюдения на основе международного опыта, свидетельствующие о том, что системная и стратегически выстроенная коммуникация может способствовать снижению уровня преступности, укреплению общественного доверия к правоохранительным органам и активизации участия граждан в формировании безопасной среды.

В заключение обосновывается необходимость рассматривать публичную коммуникацию не как вспомогательную функцию, а как самостоятельный системообразующий компонент политики предупреждения преступности. Предлагается разработать чёткие институциональные и методологические механизмы, обеспечивающие интеграцию коммуникационной политики в стратегические рамки национальной безопасности и охраны правопорядка.

Ключевые слова: публичная коммуникация, предупреждение преступности, правосознание, поведенческое воздействие, общественное доверие, взаимодействие государства и общества.

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Bullock, K., Citizen, Community and Crime Control, Cullompton: Willan Publishing, 2010, էջ 85–110.
2. Cialdini, R. B., Crafting Normative Messages to Protect the Environment, Current Directions in Psychological Science, Vol. 12(4), 2003, էջ 105–109.
3. Habermas, J., The Structural Transformation of the Public Sphere, Cambridge: Polity Press, 1989, էջ 1–30.
4. Livingstone, S., Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies, The Communication Review, Vol. 7(1), 2004, pp. 3–14.
5. McQuail, D., McQuail's Mass Communication Theory, London: Sage Publications, 2010, էջ 70–95.
6. Quah, J. S. T., Curbing Corruption in Singapore: The Importance of Political Will, Expert Systems and Mass Media, Asian Education and Development Studies, Vol. 4(2), 2015, pp. 188–203.
7. Tyler, T. R., Why People Obey the Law, Princeton: Princeton University Press, 2006, էջ 3–25.
8. Tyler, T. R., Why People Obey the Law, Princeton: Princeton University Press, 2006, էջ 3–25.
9. Van der Laan, P. H., Crime Prevention in the Netherlands: Policy and Practice, European Journal on Criminal Policy and Research, Vol. 19(2), 2013, էջ 121–138.
10. Welsh, B. C., Farrington, D. P., Science, Politics, and Crime Prevention: Toward a New Crime Policy, Journal of Criminal Justice, Vol. 40(2), 2012, էջ 128–133.
11. Witte, K., Allen, M., A Meta-Analysis of Fear Appeals: Implications for Effective Public Health Campaigns, Health Education & Behavior, Vol. 27(5), 2000, էջ 591–615.
12. Witte, K., Allen, M., A Meta-Analysis of Fear Appeals: Implications for Effective Public Health Campaigns, Health Education & Behavior, Vol. 27(5), 2000, էջ 591–615.
13. Հարությունյան Ա., «Հանրային կապերը պետական կառավարման համակարգում», Երևան, «Պետություն և իրավունք» գիտական հանդես, №2, 2021, էջ 45–56:
14. Մանասյան Գ., «Հանրային հաղորդակցության դերը հանրային կառավարման արդյունավետության բարձրացման գործում», Երևան, «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Միջազգային հարաբերություններ, քաղաքականագիտություն» հանդես, №3 (36), 2022, էջ 78–89:
15. Մելքոնյան, Ա., Հանրային հաղորդակցության հիմնախնդիրները ՀՀ-ում, «Բանբեր Երևանի համալսարանի», №2, 2020, էջ 45–52: